

Reformska agenda koalicije prEUgovor za 2020. godinu

U 2020. godini očekuje se reforma politike proširenja Evropske unije i počinje debata o unutrašnjoj reformi EU, dok Srbiju na proleće čekaju parlamentarni izbori, kao i usvajanje ustavnih izmena u oblasti pravosuđa, i dovršetak revizije akcionih planova za pregovaračka poglavlja 23 i 24. Koalicija prEUgovor podseća EU da je politika proširenja njen najefektivniji spoljnopolitički instrument i temelj njenog uticaja na Zapadnom Balkanu, a Vladu Srbije da proces pristupanja ne sme biti cilj sam po sebi, već sredstvo za ostvarenje suštinskog napretka u daljoj demokratizaciji i uređenju zemlje zasnovanom na vladavini prava. Politička volja za nastavkom procesa proširenja mora da bude vidna i jasna sa obe strane kako bi nastavilo sa reformama. U tom kontekstu, koalicija prEUgovor:

1. Pozdravlja reformu politike proširenja i početak Konferencije o budućnosti Evrope, uz napomenu da ti reformski procesi treba da budu transparentni i inkluzivni, efikasni i sa izvesnom perspektivom članstva za zemlje Zapadnog Balkana. Koalicija prEUgovor smatra da unutrašnja reforma EU i njeno proširenje nisu i ne treba da budu uzajamno isključivi procesi. Štaviše, istorija EU nas uči da se oni međusobno dopunjuju i podstiču. U tom smislu, prEUgovor **poziva institucije i države članice EU da otvore pristupne pregovore sa Severnom Makedonijom i Albanijom što je pre moguće, i da uključe države regiona u raspravu o budućnosti Evrope.** Time bi se poslala pozitivna poruka vladama i građanima regiona i vratio kredibilitet pristupnom procesu. Reforma politike proširenja mora da zadrži u glavnom fokusu oblasti pokrivena aktuelnim poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), te da unapredi alatke EU za praćenje i merenje napretka u ovim oblastima.
2. Pozdravlja uvodjenje mehanizma za praćenje stanja vladavine prava u državama članicama EU. Koalicija prEUgovor **preporučuje da se koristi jedinstvena metodologija za praćenje vladavine prava za države članice i države u procesu pristupanja.** Na taj način bi se obezbedila uporedivost i veća kredibilnost nalaza.
3. Poziva EU da efikasnije odgovori na izazove zarobljavanja država na Zapadnom Balkanu tako što će **naručiti izradu nezavisne analize mehanizama koji ugrožavaju demokratiju i vode ka zarobljavanju javnih institucija u privatne i političke svrhe** i objaviti tu analizu za sve zemlje regiona, kao što je prethodno učinjeno za Severnu Makedoniju, anedavno i za Bosnu i Hercegovinu.
4. **Poziva Vladu Srbije da što pre imenuje novog šefa pregovaračkog tima**, koji će imati relevantnu stručnost kada je reč o poslovima vezanim za EU i iskustvo u državnoj upravi.

5. Primećuje sa žaljenjem da je izgubljena još jedna godina u procesu **revizije akcionih planova** za poglavlje 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i poglavlje 24 (Pravda, sloboda, bezbednost), te će biti neophodna dodatna pomeranja postavljenih rokova za sprovođenje aktivnosti. Koalicija prEUgovor primećuje i da je Evropska komisija imala ozbiljne primedbe na jezik i sadržinu nacрта revidiranih akcionih planova. Iako su usvojene mnoge tehničke preporuke civilnog društva, **ostali su nerešeni ključni izazovi vezani za sprovođenje reforme vladavine prava, utvrđeni tokom prve četiri godine primene akcionih planova**. Slično kao pre četiri godine, u najnovijim nacrtima revidiranih akcionih planova nije navedena dovoljno precizno svrha aktivnosti. Naglasak je i dalje na usvajanju, a ne na sprovođenju politika i unapređenju položaja građana. Većina postojećih pokazatelja učinka nije precizna, a mehanizam za rano upozoravanje u slučaju kašnjenja i ostalih problema vezanih za primenu akcionih planova u praksi ne funkcioniše, jer nema nikakvih posledica ako odgovorna tela ne sprovedu planirane aktivnosti. Zbog ovih slabosti, prEUgovor ukazuje da bi moglo dogoditi da se revidirani akcioni planovi sprovede samo formalno, i da ne donesu ozbiljniji napreak u oblasti vladavine prava. **Koalicija prEUgovor poziva Vladu da sprovede i objavi procenu rezultata sprovođenja akcionih planova tokom prve četiri godine, kao i da izvesti javnost o aktivnostima koje su sprovedene uporedo sa revizijom akcionih planova**. U tom smislu, smatramo da bi pitanje nesprovođenja aktivnosti predviđenih akcionim planovima za poglavlja 23 i 24 trebalo bi da bude na dnevnom redu svakog zasedanja Vlade sve dok se problemi ne reše.

6. Pozdravlja to što se Evropski parlament ove jeseni uključio u **posredovanje u dijalogu o izbornim uslovima u Srbiji, kako bi se obezbedilo fer političko nadmetanje pred parlamentarne izbore u proleće 2020**. Međutim, mere koje su dogovorene u okviru ovog dijaloga, usvojene izmene zakona u vezi sa finansiranjem izbornih kampanja i sprečavanjem zloupotrebe javnih funkcija, kao i predložena rešenja u vezi sa medijskim izveštavanjem, neće značajnije unaprediti ambijent za sprovođenje izbornog procesa. Stoga, koalicija **prEUgovor poziva Vladu Srbije i Evropsku uniju da zatraže od ODIHR-a da pre predstojećih izbora izvrši pregled i ocenu dosadašnjih izmena zakona u odnosu na preporuke ODIHR iz 2016. i 2017. godine**.

7. Izražava zabrinutost zbog **ograničenih mogućnosti za dijalog u medijima i ključnim političkim institucijama poput Narodne skupštine**. Iako su najozbiljnije zloupotrebe parlamentarnih procedura prestale nakon što su mnoge opozicione stranke započele bojkot rada Skupštine, kvalitet rasprave u zakonodavnom telu nije bitno unapređen, a u njenom radu i dalje ne učestvuju svi bitni akteri političkog života. Pravo na slobodno izražavanje i informisanje, kao i medijske slobode ugrožavaju institucionalni pritisci na medije, zloupotreba javnih resursa za finansiranje željenog medijskog sadržaja, ponižavajući tretman novinara i neosnovano uskraćivanje informacija od javnog značaja. Članice prEUgovora brinu da bi, ukoliko ne dođe do značajnog unapređenja kulture dijaloga i odgovornosti u institucijama, moglo doći do pokušaja da se sporna pitanja u društvu reše nekim drugim sredstvima. Stoga je izuzetno važno da se **u Skupštini i u medijima obezbede uslovi za smislenu i fer raspravu o pitanjima koja su značajna za građane i budućnost zemlje**.

8. Sa zabrinutošću primećuje kako **slabljenje nezavisnih državnih institucija i dalje ometa sprovođenje spoljnog nadzora nad izvršnom vlašću**. Iako je tokom 2019. Narodna skupština konačno razmatrala izveštaje nezavisnih državnih institucija, kvalitet rasprave nije bio zadovoljavajući, a usvojeni zaključci ne obezbeđuju rešavanje uočenih problema. Naročito bi trebalo unaprediti nezavisnost i kvalitet rada Agencije za borbu protiv korupcije i Regulatornog tela za elektronske medije (REM) imajući u vidu da je reč o ključnim organima koji treba da obezbede primenu propisa tokom predstojeće izborne kampanje.

9. **Poziva ključne nosioce političke vlasti u Srbiji da odlučno osude i odgovore na napade** na organizacije civilnog društva, istraživačke novinare, sindikate, opoziciju, i **na sva lica koja predstavljaju kritički glas društva i koja ukazuju na probleme u lokalnoj i državnoj upravi, i da se uzdrže od učešća u takvim napadima**. Sa žaljenjem primećujemo da se ovi napadi uporno nastavljaju, ne samo u provladinim medijima i na društvenim mrežama, već i u izjavama predstavnika izvršne vlasti i u govorima narodnih poslanika tokom skupštinskih rasprava.

10. U **oblasti borbe protiv korupcije**, pored navedenog, javno tužilaštvo treba da pravovremeno istraži sve javno iznete sumnje na zloupotrebe i da saopštava rezultate svog rada, umesto da to prepušta političkim funkcionerima. Takođe, Vlada treba da **prestane sa učestalom praksom podriivanja jedinstva pravnog poretka, sistema javnih finansija i slobodnog tržišnog nadmetanja** kroz direktno ugovaranje na osnovu međudržavnih spora-zuma i donošenje posebnih zakona za velike infrastrukturne projekte.

U oblasti **borbe protiv korupcije u policiji** pozdravlja unapređenje ljudskih i materijalnih resursa Sektora unutrašnje kontrole Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) i poziva Vladu Republike Srbije da obezbedi nezavisan i samostalan rad Sektora. Poziva Ministarstvo pravde i MUP da uredi vođenje pravosudnih evidencija tako da je moguće pratiti krivično gonjenje pripadnika policije, ali i ostalih zaposlenih u javnom sektoru, kao i da utvrde razloge odbacivanja krivičnih prijava protiv pripadnika MUP-a.

11. U **oblasti antidiskriminacione politike** poziva Vladu, Parlament, pravosudne organe i nezavisne državne institucije da **uzmu u obzir i preporuke međunarodnih tela koja prate primenu ljudskih prava**, poput [Zaključnih zapažanja Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena](#).¹ Aktivnosti koje Komitet preporučuje **bile su sadržane u Akcionom planu za poglavlje 23, ali su ostale nerealizovane, a postojeća revizija AP neće omogućiti da se stanje popravi**.

---

¹ U njima se izražava zabrinutost zbog “izveštaja o visokom nivou diskriminatornih rodnih stereotipa”, “povećanog broja primera antirodnog diskursa u javnosti”, “mizoginih izjava u medijima, kao i od strane političara na visokom nivou, verskih vođa i akademika, koji su nesankcionisani” (para. 21). Komitet upozorava na nedovoljnu vidljivost Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Opcionog protokola i Opštih preporuka, potrebu osnaživanja znanja sudija, tužilaca i advokata o Konvenciji (para. 9 i 14), nužnost usvajanja novih nacrta Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o rodnoj ravnopravnosti, u skladu sa Konvencijom i u procesu i saradnji sa organizacijama civilnog društva, da se obezbede dovoljna budžetska sredstva za njihovu primenu, redovno praćenje i procenu uticaja, te da se podigne stepen društvene svesti o tim zakonima, posebno među (ženama) osetljivim društvenim grupama (para. 12).

Koalicija prEUgovor upozorava nadležno ministarstvo da Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela (2019-2025) ne sadrži sva prava iz minimalnih standarda Direktive 2012/29/EU, kao i to da distribucija službi za podršku žrtvama nije usklađena sa Direktivom. Koalicija poziva nadležno ministarstvo da isprati efekte početne primene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, iz perspektive građana kojima je odbijen zahtev i iz perspektive organizacija civilnog društva, koje su diskriminisane u pogledu finansiranja i u odnosu na oblast delovanja.

12. U **oblasti borbe protiv organizovanog kriminala** pozdravlja napore Direkcije policije na izradi druge Procene pretnji od teškog i organizovanog kriminala i poziva predstavnike izvršne vlasti da prestanu da javno komentarišu istrage protiv organizovanog kriminala mimo Tužilaštva za organizovani kriminal. Vlada Republike Srbije treba da obezbedi potpunu operativnu nezavisnost policije i samostalnost javnog tužilaštva. Dodatno, Republičko javno tužilaštvo treba da uvede praksu proaktivnog i otvorenog oglašavanja povodom slučajeva od javnog značaja.

13. Poziva Vladu Srbije da nastavi reformski proces zakonodavnog i strateškog okvira **u oblasti migracija i azila** kao i da pojača napore u pogledu implementacije sistemskih zakona u ovoj oblasti, naročito u kontekstu rešavanja statusnih pitanja i uspostavljanju jednoobrazne prakse postupanja nadležnih organa i institucija.

14. U oblasti **borbe protiv trgovine ljudima** pozdravlja otvaranje skloništa i usvajanje Standardnih operativnih procedura za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima, ali istovremeno izražava zabrinutost zbog upadljivo malog broja identifikovanih žrtava u Republici Srbiji. Državne institucije treba da unaprede svoju saradnju sa organizacijama civilnog društva u ostvarivanju prava žrtava trgovine ljudima. Tužilaštvo treba proaktivno da pokreće istrage za krivično delo trgovine ljudima a sudovi (da počnu) adekvatno (da) kažnjavaju počiniocima ovog krivičnog dela.

15. Kada je reč o **regionalnim pitanjima i dobrosusedskim odnosima**, primećuje delimičan napredak u rešavanju **otvorenih pitanja sa susedima**. To se naročito ogleda u početku rada Grupe za nestala lica i praktičnim koracima u okviru Mešovitog komiteta za raspodelu diplomatske i konzularne imovine bivše SFRJ. Pozivamo Vladu Srbije da zauzme aktivniji stav po pitanju **graničnih sporova sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom**. Koalicija prEUgovor podseća da dogovoreni dvogodišnji period za rešavanje graničnog spora između Srbije i Hrvatske ističe početkom 2020. godine bez sporazuma, te smatra da bi nakon izbornih ciklusa u dve zemlje, od proleća 2020. bilo celishodno učiniti još jedan značajniji napor da se na najvišem političkom nivou pokuša doći do bilateralnog rešenja, pre razmatranja opcije o međunarodnoj sudskoj arbitraži. Imajući u vidu da je tek nedavno došlo do formiranja Saveta ministara BiH, smatramo da se time donekle otvorio prostor za obnovljeni dijalog i sa BiH po tom pitanju.